

Verslag expertmeeting ‘De rol van scholen in omgaan met armoede’

11 december 2018, Hanzehogeschool Groningen

Aanwezigen	Vertegenwoordigers van scholen, gemeenten en fondsen in Groningen, vertegenwoordigers van ministeries van OC&W (zie deelnemerslijst, bijlage 1)
Gespreksleider	Annelies Kassenberg, Geerte Dijkstra en Mariëtte Lusse
Verslag	Wilma Steijn, Rosanne Spruijt

Inleiding

Welkom door Michèle Garnier

Presentatie door Annelies Kassenberg

In de regio Groningen (Annelies Kassenberg, Hanzehogeschool Groningen) en Rotterdam (Mariëtte Lusse, Hogeschool Rotterdam) gaan we met scholen aan de slag om concrete werkwijzen te verzamelen/te ontwerpen en uit te proberen die de scholen helpen om beter om te kunnen gaan met gezinnen in armoede. Dit in opdracht van de ministeries van SZW (Audrey Fernand) en OCW/Gelijke Kansenalliantie (Monaïm Benrida, Yasar Sazak). We maken gebruik van al bestaande goede praktijken op scholen en werken samen met gemeenten en fondsen. In Rotterdam (29 november) en Groningen (11 december) starten we met een expertmeeting om een basis voor de werkwijzen te leggen. Vervolgens gaan we met drie Rotterdamse en drie Noordelijke scholen aan de slag om (in overleg met ouders en kinderen die in armoede verkeren) de werkwijzen uit te proberen. Dit leidt tot een handreiking aan scholen in het omgaan met gezinnen in armoede.

Aanleiding tot dit project is de brief over kinderarmoede die staatssecretaris van Ark april 2018 aan de Tweede Kamer stuurde, waarin de rol van scholen in het omgaan met armoede één van de thema's is. Hoewel scholen de armoede in de gezinnen van hun leerlingen niet kunnen oplossen, worden zij - bewust of onbewust - wel dagelijks met deze problematiek geconfronteerd. Voor scholen is dit een belangrijk thema omdat kinderen die de stress van armoede en schulden ervaren, worden belemmerd in hun mogelijkheid om te leren. Van Ark stelt voor op zoek te gaan naar pragmatische ondersteuning voor scholen in het omgaan met gezinnen die in armoede verkeren, zonder dat dit de scholen extra belasting oplevert. De staatssecretaris baseert zich op recente onderzoeken naar kinderarmoede van de SER (2017) en de Kinderombudsman (2017).

Op de expertmeeting en in de te ontwikkelen aanpak richten we ons op twee aspecten van armoede:

1. **Sociale steun**

(het signaleren van armoede, het luisteren naar kinderen en omgaan en doorverwijzen van ouders in armoede: zie verder bij verslag sessie A).

Ervaringsdeskundige Linda benadrukt dat armoede meer is dan geen financiële middelen hebben, maar dat het voor haar als kind ook betekende dat ze zich niet gehoord, niet gezien, niet begrepen voelde. Geen woorden hebben voor wat je voelt is ook armoede, daardoor ontwikkel je niet het vermogen om in de buitenwereld iets te doen met wat je signaleert. Als kind merk je dat het in andere gezinnen anders gaat, maar het begrip om te doorzien wat de oorzaak is ontbreekt. Als je daar niet bij geholpen wordt dan trek je je terug. Als ervaringsdeskundige herken je de situatie van kinderen in armoede, en kun je leerkrachten

leren om die signalen op te vangen. Een volgende stap is dan om samen met kinderen en ouders een volgende stap te zetten wanneer er oog en oor voor de armoede is.

2. Financiële steun

(het beheersbaar houden van schoolkosten, ouderbijdrage en minder zichtbare kosten en toegankelijker maken van ondersteunende instanties en regelingen: zie verder bij verslag sessie B)

Ervaringsdeskundige Roxana geeft aan dat er weinig kennis is over fondsen en de mogelijkheden ter ondersteuning bij verschillende instanties. Je moet als ouder overal zelf achteraan, binnen de scholen wordt er weinig doorverwezen, niet alleen omdat er voor verschillende situaties en omstandigheden verschillende mogelijkheden zijn, maar ook omdat de consequenties van armoede niet voor iedereen gelijk zijn.

Deelsessie A: Sociale steun

De sociale steun bij het omgaan met gezinnen in armoede is besproken aan de hand van de volgende thema's:

- Signaleren van armoede
- Luisteren naar kinderen
- Ondersteunen van ouders
- Doorverwijzen van ouders

Deze thema's zijn weergegeven op flappen en de deelnemers delen met post-its hun meningen en ervaringen. Na een korte inleiding per thema volgt een weergave van wat er in de werksessie gezegd en geschreven is. Praktijkvoorbeelden, knelpunten, succesfactoren en aanzetten tot werkwijzen komen hierbij aan bod. De teksten op de post-it's zijn per flap weergegeven in bijlage 2.

1. Signaleren van armoede

Inleiding

De ervaringen op scholen zijn wisselend, ze zijn ook afhankelijk van verschillende gemeenten waarmee scholen te maken hebben. Soms is er maatschappelijk werk op de school aanwezig, soms ook consultatiebureaus, waardoor cruciale informatie over de thuissituatie van een kind meteen bekend is.

Knelpunten

Soms staan vooroordelen van leerkrachten een open gesprek over armoede in de weg. Het is niet het soort gesprek waarvoor je als leerkracht bent opgeleid. Het zou mooi zijn wanneer er meer kennis aanwezig is op de school over de mogelijkheden tot doorverwijzen.

Succesfactoren

Training van leerkrachten kan helpen, ook een brugfunctionaris (tussen school en gemeenten/fondsen) kan een goede rol vervullen. Wanneer er bij de start van een leerling een intakegesprek plaatsvindt, dan kan daarbij ook de financiële thuissituatie aan de orde komen.

Wat werkt/aanzet tot aanpak

Het helpt als er structureel aandacht is voor het signaleren van armoede, door verschillende professionals en als dit actief wordt opgenomen in schoolplannen en er ambities worden geformuleerd. Het is nodig om ook een lijntje te hebben met de opleidingen van professionals (PABO). Omgaan met diversiteit wordt al steviger geïntegreerd in de leerlijnen, het is belangrijk om kennislijnen te ontwikkelen die ondersteunend zijn bij het omgaan met armoede.

2. Doorverwijzen van ouders

Inleiding

Er wordt een hoge drempel ervaren om armoede bespreekbaar te maken, zowel voor ouders als voor docenten. Het gevoel van ondeskundigheid om het te bespreken overheerst.

Knelpunten

Het ontbreekt aan kennis over verwijsmogelijkheden, bovendien verschilt het per gemeente welke mogelijkheden er zijn.

Succesfactoren

Een specialist die aanwezig is in de school, in de persoon van een intern begeleider of een brugfunctionaris kan een goede rol spelen, in ieder geval kunnen dan docenten hun signalen aan één persoon doorspelen.

Het netwerk van steunfactoren moet helder zijn, zowel voor het netwerk zelf als voor de leerkrachten.

Wat werkt/aanzet tot aanpak

Ken je kinderen en bouw een vertrouwensband op.

Belangrijk is dat de school de (verwijs)mogelijkheden kent, preventie valt daar ook onder.

Versterken van het netwerk rond de gezinnen helpt zowel de school als de gezinnen.

Hulp organiseren voor regelzaken, dus niet specifiek gericht op armoede, maar toegankelijk voor iedereen, waardoor het laagdrempeliger wordt voor wie te maken heeft met armoede.

Intakegesprekken voeren bij basisonderwijs en voortgezet onderwijs, daardoor ontstaat zicht op de problematiek en op de mogelijkheden tot interactie.

Signaleringsfunctie bij de docent, maar wel duidelijk verdelen tussen professionals wat ieders rol daarbinnen is.

In het algemeen: maak het niet te zwaar!

3. Luisteren naar kinderen

Inleiding

Er wordt eigenlijk weinig naar kinderen geluisterd of gekeken. Bovendien kijken mensen vanuit heel verschillende perspectieven naar armoede (zie bijvoorbeeld <https://www.klasse.be/39090/12-brillen-kinderarmoede-armoede-kijken/>)

Knelpunten

Leerkrachten weten niet hoe ze het moeten aanpakken, er zijn veel verschillende doelgroepen met verschillende problematiek en aanpak.

Succesfactoren

Relaties opbouwen en denkkracht van kinderen zelf benutten.

Wat werkt/aanzet tot aanpak

Goed kijken naar de populatie die je hebt, dat is bepalend voor de manier waarop je het gesprek kunt aangaan. Als er sprake is van een grote groep gezinnen die met armoede te maken hebben, dan is er vaak minder gêne.

Bepaal vooraf het doel van het gesprek, wil je de problematiek helder krijgen, de situatie van het kind in het gezin duidelijk krijgen of hulp bieden.

Benut bij groepsgesprekken (als die mogelijk zijn) de denkkracht van kinderen.

4. Ondersteunen van ouders

Inleiding

Het maakt uit of je de enige ouder in armoede bent binnen de populatie van de school of dat er een groep is. Er kan ook sprake zijn van intergenerationale armoede (Veenkoloniën).

Knelpunten

Wanneer ouders slechte ervaringen hebben met hulpverleners op andere gebieden, kan het moeilijk zijn om een ingang te vinden.

Er kan een taal- of begripsbarrière zijn.

Als je geen oplossingen bedenkt samen met de mensen waar het om gaat, dan bedenk je eigenlijk maatregelen tegen hen.

Overgangssituaties tussen voorschoolse opvang – basisonderwijs – voortgezet onderwijs zijn knelpunten.

Succesfactoren

Ouders zijn geholpen als het goed gaat met de kinderen, dus houd de kinderen op de rit!

Durf out-of-the-box te denken, hoe kun je op onorthodoxe wijze iets voor elkaar krijgen in onze 'hokjes' maatschappij?

Verwijs niet te snel door, zorg voor meer expertise in de basisvoorzieningen.

Wat werkt/aanzet tot aanpak

Inzet van brugfunctionarissen goed borgen als een manier van handelen naar ouders, omdat het maatwerk betreft. Dit heeft ook te maken met de professionalisering van de leerkrachten.

Er is een pilot gaande om die manier van werken ook voort te zetten richting vo.

Ondersteun ook ouders, bijvoorbeeld door te investeren in de taalvaardigheid van ouders, en verwijs hen daar naar.

Deelsessie A: Financiële steun

De financiële steun bij het omgaan met gezinnen in armoede is besproken aan de hand van de volgende thema's:

- Toegankelijkheid regelingen/fondsen
- Armoede in de klas (verjaardag, ontbijt, kleding)
- Schoolkosten en ouderbijdrage (computer, fiets, schoolreis)
- Buitenschoolse activiteiten (ondersteunend, verrijkend)

Deze thema's zijn weergegeven op flappen en de deelnemers delen met post-its hun meningen en ervaringen. Na een korte inleiding per thema volgt een weergave van wat er in de werksessie gezegd en geschreven is. Praktijkvoorbeelden, knelpunten, succesfactoren en aanzetten tot werkwijzen komen hierbij aan bod. De teksten op de post-it's zijn per flap weergegeven in bijlage 2.

1. Toegankelijkheid regelingen/fondsen

Inleiding

Hoe laagdrempeliger hoe toegankelijker de regelingen. Laagdrempelig is in de school organiseren en drempels weg te nemen.

Knelpunten

Er is sprake van een kloof tussen de thuissituatie van kinderen en de schoolsituatie. Kinderen die de armoede ontstijgen lopen het risico niet geaccepteerd te worden in hun eigen omgeving. Daarom ouders meenemen, zodat ze trots kunnen zijn op hun kinderen.

Daarnaast is er een probleem bij de overdracht van informatie over gezinnen in armoede ivm de privacy van de gezinnen.

Afstandelijkheid van regelingen (digitaal invullen) werkt niet voor alle ouders.

Succesfactoren

Ouders bij de hand nemen lukt het beste door de hulp zo dichtbij mogelijk te organiseren; in de school. Te denken valt aan advies rond regelingen vanuit de gemeente dmv een spreekuur in de school, inzet brugfunctionaris.

Wat werkt/aanzet tot aanpak

Toegankelijkheid regelingen laagdrempelig maken door vertrouwensrelatie met ouders te versterken (inzet brugfunctionaris) en het gesprek met alle ouders aan te gaan. Daarnaast ambtelijke toestanden vermijden en goede overdracht van informatie over gezinnen.

2. Armoede in de klas (verjaardag, ontbijt, kleding)

Inleiding

Armoede in gezinnen is niet altijd zichtbaar. De behoefte niet uitgesloten te worden speelt bij ouders en kinderen een grote rol (verbergen, overcompenseren).

Knelpunten

Ouders nemen soms korte termijn beslissingen. Zij kopen wel dure kleding voor de kinderen om er maar bij te horen, maar kunnen niet de huur betalen. Schaamte en de behoefte armoede te verbergen is bij veel gezinnen groot. Deelnemers vragen zich af of leerkrachten genoeg tijd hebben binnen hun takenpakket voor armoedesignalering.

Succesfactoren

Armoede bespreekbaar maken in de klas helpt kinderen om rekening te houden met elkaar en begrip op te brengen. Daarnaast praktische voorzieningen om het kinderen en gezinnen makkelijker te maken, zoals een weggeefkast, schoolfruit aanbieden. Daarnaast is het voor een leerkracht prettig om een vertrouwensband met het gezin op te bouwen. Huisbezoeken helpen daarbij.

Wat werkt/aanzet tot aanpak

Uitwisseling van kennis en ervaring door brugfunctionaris en/of ervaringsdeskundige armoede op scholen. In ieder geval van belang voor de vertrouwensrelatie die de basis vormt voor veel andere interventies.

3. Schoolkosten en ouderbijdrage (computer, fiets, schoolreis)

Inleiding

Het is voor scholen en gemeenten niet makkelijk alle ouders in beeld te krijgen die in aanmerking komen voor regelingen. Problematisch is bovendien dat armoede sterk geïsoleerd wordt benaderd.

Knelpunten

Het grootste knelpunt is de onduidelijkheid om welke gezinnen het precies gaat. Zowel bij scholen als bij gemeenten zijn lang niet alle gezinnen in beeld (schatting 60-70%). Dat komt ook omdat informatie niet wordt gedeeld. Scholen weten niet welke gezinnen bijvoorbeeld gebruik maken van de stadspas. Ook in wijken waar de armoede minder groot is, zijn de gezinnen die het betreft voor veel instanties een blinde vlek. Verder speelt ook een taalbarrière voor sommige ouders een rol bij het aanvragen van een bijdrage. Het vermoeden bestaat dat ouders niet aanvragen omdat ze de formulieren niet begrijpen of zo maar wat aankruisen.

Succesfactoren

In sommige gemeenten kunnen gezinnen beschikken over een vrij besteedbaar budget (soms via een webshop). Ze kunnen daar bijvoorbeeld een fiets, een computer of andere zaken voor hun kind regelen.

Wat werkt/aanzet tot aanpak

Een integrale benadering zou helpen om informatie en aanpak beter op elkaar af te stemmen.

De gemeente Appingedam wil graag een pilot starten waarbij de schoolkosten rechtstreeks via de gemeente betaald worden om zo de gezinnen te ontlasten.

4. Buitenschoolse activiteiten (ondersteunend, verrijkend)

Over dit onderwerp is heel beperkt gediscussieerd wegens tijdgebrek. Op de flap veel overlap met overige financiële stuen

Plenaire afronding

In de afronding komen kort nogmaals de belangrijkste thema's uit de deelsessies langs. Hieronder een samenvatting van de belangrijkste tips en aanbevelingen uit de beide deelsessies.

Sociale steun

Signaleren van armoede

Van belang is het ontwikkelen van een doorgaande lijn, materiaal en werkwijzen, passend bij de professional en in de taal van de professionals, ook in samenwerking met studenten van de lerarenopleiding en de opleiding sociaal werk.

Luisteren naar kinderen

Het maakt veel uit hoe groot de populatie in een klas is die met armoede te maken heeft, vooraf moet het doel van het gesprek dat je wilt aangaan duidelijk zijn en: maak gebruik van de denkkraft van de kinderen zelf.

Ouders ondersteunen

Aanpak verbreden naar meer scholen in basis- en voortgezet onderwijs.

Doorverwijzen van ouders

Nadruk op het goed kennen van kinderen en hun achtergronden. Organiseer de toegang zo laagdrempelig mogelijk. In scholen en centra zijn veel verschillende populaties en situaties zichtbaar die niet generiek benaderd kunnen worden. Overgangssituaties zijn belangrijke momenten in de schoolloopbaan. Vroegtijdige signalering is van belang en een brugfunctionaris kan voor alle betrokkenen goede ondersteuning bieden.

Financiële steun

Het beheersen van de kosten

Belastend voor de ouders, maar ook voor de kinderen, omdat ze vaak de boodschapper zijn. Van belang is de relatie tussen ouders, kinderen en leerkrachten, als er vertrouwen is kun je het gesprek aangaan. Bij gemeenten is wel geregeld dat er vergoeding kan worden aangevraagd, er is ook geld gereserveerd, maar ouders worden dan weer opgezadeld met het invullen van een formulier. Vanuit gemeente Appingedam: graag een pilot met het stoppen van de aanvragen, als het geld er toch is, dan kan het ook gewoon door de gemeente beschikbaar worden gesteld. Mooi initiatief!!

Omgaan met armoede in de klas

Gebruik maken van 'weggeefkasten', ervaring is dat het soms goed, maar soms ook helemaal niet werkt. Iemand aanstellen die het trekt om armoede bespreekbaar te maken. Leerkrachten hebben al heel veel op hun bordje, maar dit hoort er eigenlijk ook bij.

Bij de compensatie van buitenschoolse activiteiten wordt vaak gekeken naar vangnetorganisaties, maar feitelijk zou die compensatie structureel beschikbaar moeten zijn. Heeft ook weer te maken met de toegankelijkheid van regelingen en fondsen.

Van belang voor ouders is de vindbaarheid en toegankelijkheid van leerkrachten of brugfunctionaris, die ook de kloof op het gebied van taalbarrières kan overbruggen. Verwezen wordt ook naar de documentaire 'Je mag altijd bij me komen'.

Maatwerk is heel belangrijk, evenals de laagdrempeligheid van toegang tot fondsen en regelingen.

Niet alleen voor armoedegezinnen, maar voor alle ouders, bijvoorbeeld workshops of ouderavonden organiseren over 'hoe kies je je zorgverzekering' of 'wat is een participatiebaan'. Ouders moeten zich gehoord en gewaardeerd voelen.

Ervaringsdeskundige Linda sluit af met de vraag in hoeverre we bereid zijn om goed naar onszelf te luisteren om vervolgens ook goed naar kinderen te kunnen luisteren. Het is mooi dat er over armoede wordt gesproken, maar tegelijkertijd erg dat het bestaat in Nederland en schrijnend dat vaak ontkend wordt dat het bestaat!

Bijlage 1: Deelnemers expertmeeting 11 december

Naam	Organisatie	Sessie
Linda Drent	Sterk uit Armoede	A
Roxana Verboekend	Ervaringsdeskundige NP	B
Henriette Aalfs	Stichting Leergeld Groningen	A
Jeanette van Nieuwkerk	Leergeld Groningen e.o.	B
Roelf van Biessum	Provincie Flevoland	B
Niels Heijne	Gemeente Appingedam	B
Valery Hoogendoorn	Gemeente Emmen	B
Marielle Reneman	Gemeente Groningen	A
Johanna Sellis	Gemeente Hoogeveen	A
Lisette Dijkstra-Barsingerhorn	Sinne kinderopvang	A
Ramon Kuiper	Kinderopvang Oldambt	B
Annemarie Smit	KidsFirst Cop groep	A
Audrey Fernand	Ministerie SZW	B
Michèle Garnier	Dean Academie voor Sociale Studies	B
Marian Kiewiet	Taalhuis Oude Pekela	A
Jet van der Meer	CMO STAMM	B
Yasar Sazak	Ministerie OCW	B
Ruben van Waardhuizen	ministerie OCW	A
Henriette Boddema	OJBS de Swoaistee	B
Wilma Bolhuis	Obs de Sterrensteen	A
A.H. de Bruin	Basisschool de Heerdstee	B
Ria Haverkamp	Basisschool Heerdstee	A
Tjitske Hoekstra	Basisschool de Tamarisk	A
Sandra van Iterson	CBS De Sprong	A
Anita Juch	Tamarisk, (brugfunctionaris)	B
Sharon Lawson	O.B.S. de Pendinghe	B
Simone van Leusden	Alfa-college	A
Hiltje Rookmaker	Leon van Gelder school	B
Anita van der Veen	Leon van Gelder school	A
Jeannette Doornenbal	Hanzehogeschool	A
Marietta Muhonen	Hanzehogeschool	A
Mariette Lusse	Hogeschool Rotterdam	A
Annelies Kassenberg	Hanzehogeschool	B
Geerte Dijkstra	Hanzehogeschool	B
Sandra Buitenwerf	KBS Bisschop Bekkers	A
Adolf Godlieb	OBS Noorderbreedte	A
Annemiek Kamsma	Stichting mens en maatschappij	B

Bijlage 2: Uitwerking flaps expertmeeting 'De rol van scholen in omgaan met armoede'

11 december 2018, Hanzehogeschool Groningen

<u>Sessie</u>	<u>Doorverwijzen van ouders door leraren</u>
<i>Praktijk</i>	Hoge drempel om problemen te bespreken met school
<i>Knelpunten</i>	Bespreekbaar maken door de docent/groepsleider Onduidelijk voor leraren waar je naar kunt verwijzen Mensen wachten wel ca. 5 jaar voordat ze armoede bespreekbaar maken / hulp zoeken Kennis van de leerkrachten, aandacht op de PABO?
<i>Succesfactoren</i>	IB-er inzetten om signalen door te geven Snel kunnen doorverwijzen naar steun-/hulpbronnen, bijv. in hetzelfde gebouw Vertrouwensband is voorwaarde Niet teveel doorverwijzen. Hulp/steun bieden op de plek waar kinderen en ouders leven Intake: ook aandacht voor (signalen) van armoede Netwerk van verschillende soorten hulp in je buurt hebben (keten) Informatiefolders Brugfunctionaris met brede opdracht, niet alleen gericht op zorg.
<i>Werkwijzen</i>	1. Ken je kinderen/ouders en bouw vertrouwen op. 2. School kent de mogelijkheden in de buurt/gemeente – doorverwijzen voor ondersteuning naar de juiste professional/instantie 3. Keten/netwerk rondom het kind in kaart en samenwerking versterken – intake bij start cursus en overdracht, 10-minutengesprek. Signaleren door leerkracht. Let op: gemeentebestuur, goede afspraken maken en duidelijke rol/taakverdeling tussen verschillende professionals passend bij hun rol. 4. Doelgroep in beeld voor de hulpverleners op scholen. Hulp bij 'regelingen' organiseren op locatie (inloopruimte) 5. Laagdrempelig spreekuur/loket (ter preventie) voor aanvragen van toeslagen/kindpakket
<u>Sessie</u>	<u>Signaleren van armoede</u>
<i>Praktijk</i>	Heel wisselend, ene school signaleert wel, andere niet Bewustzijn van vooroordelen van leerkrachten Consultatiebureaus en kraamhulp – basisschool start op 0 (geen overdracht) Brugfunctionaris of schoolmaatschappelijk werk of jeugdverpleegkundige, maakt niet zoveel uit, wel fijn als de leerkracht signalen kan doorspelen naar een andere professional.
<i>Knelpunten</i>	Vooroordelen leerkrachten Expertise van leerkrachten om dit te bespreken en te signaleren Bewustwording - > gesprek over vooroordelen, daar begint 't Welke signalen zijn er vóór het 4 ^e jaar van een kind? Doorverwijzing vanaf voorschoolse voorziening Hulpverleners naar ouders mag meer stevig.
<i>Succesfactoren</i>	Brugfunctionaris ter ondersteuning – spil in het geheel Schuldvraag – hoe effectief? Vertrouwenspersoon met ervaring met armoede, contact kind

	Intake schoolleider – <i>altijd</i> over armoede beginnen, niet alleen bij vermoeden, dan mis je te veel
	Door welke bril kijk je – armoede gericht op onderwijs.
	Training over armoede
	Gewichtenregeling -> bepalend bij schuldsanering
	Zo mogelijk preventief werken
	Doorverwijzing richting voortgezet onderwijs.
<i>Werkwijzen</i>	Actief signaleren 0-17
	Ontwikkelen doorgaande lijn
	Scholing:
	<ul style="list-style-type: none"> - Bewustwording - Gesprekken - Signaleren - Doorverwijzingsmogelijkheden
	Voor:
	<ul style="list-style-type: none"> - Consultatiebureau - Team scholen po/vo - Kraamhulp - Pedagogisch medewerker - Opleidingen - Studenten Sociale Studies/Pabo
	Aandachtspunten:
	<ul style="list-style-type: none"> - Inbedden in jaarcyclus - Armoede inbedden in visie en in schoolplan - Ambitie benoemen.
<u>Sessie</u>	<u>Luisteren naar kinderen</u>
<i>Praktijk</i>	Ervaringsdeskundigen op scholen inzetten met klassen in gesprek: oplossingen bedenken en benutten denkkracht
	Bang om te stigmatiseren
	Er wordt niet met de kinderen gesproken
	Bewust van het gegeven dat weinig met kids gepraat wordt over armoede
<i>Knelpunten</i>	Hoe ga je het gesprek aan met een kind – gesprek gaat vaak via ouders – je laat het wel aan het toeval over
	Het probleem wordt onderschat
	Leerkrachten weten niet hoe
	Cultureel probleem
	Onderwijs heeft heel verschillende opvatting over rol
	Durf ik echt te luisteren en stil te staan bij wat ik voel, zodat ik ook goed naar een kind kan luisteren. Wat spiegelen kinderen ons?
<i>Succesfactoren</i>	Laatste gesprek was met moeder en kind. Specifiek met het kind gesproken: wat zou jij willen?
	Kinderen kijken heel anders naar de oplossingen dan volwassenen -> benut deze blik en denkkracht!
<i>Werkwijzen</i>	Gesprekken leren voeren/voorbeelden/coaching; spel om bespreekbaar te maken; heb je doel helder!
	Leerkrachten coachen 'on the job'
	Lessen maken om leerkrachten voorbeelden te geven.
	Aandachtspunten:
	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen activeren - Ervaringsdeskundigen op een school - Ondersteunen ouders 0-2 jarigen, project Opstapje

<u>Sessie</u>	<u>Ondersteunen van ouders</u>
<i>Praktijk</i>	Achterstandsscholen – volume Functie brugfunctionaris Vertrouwen in gesprek Slechte ervaringen met hulpverlening macht/onmacht Overleven Intergenerationele overdracht
<i>Knelpunten</i>	Overgang VO Parallele werelden Geen ingang bij sommige ouders (slechte ervaringen, wantrouwen, hulpverlening bedreigend) Voor i.p.v. met = tegen Teveel regels en teveel instanties aanwezig Onwetendheid bij de professional, bijvoorbeeld leerkracht wordt als superieur ervaren Regelgeving gaat uit van hokjesdenken Taalproblemen
<i>Succesfactoren</i>	Stress reduceren in gezinnen Perspectief bieden Kinderen op de rit houden Inzet ervaringsdeskundigen Brugfunctionaris – vertrouwen in gesprek Verbinden ervaringsdeskundigen – professionals – ouders Ruimte voor ouders om inzicht te krijgen in de gang van zaken op school Ingaan op vragen van ouders Out-of-the-box denken en handelen Wijkwerkers -> ondersteuning op school/voorschool
<i>Werkwijzen</i>	Maatwerk budget Ouders activeren – niet (alleen) ontzorgen Juist niet wij/zorg Inzet van brugfunctionaris en ervaringsdeskundige 50/50 bij overgang VO Meegroeien en gesprekken met ouders Ervaringsdeskundigen als taalambassadeurs inzetten om ouders te bereiken Steun naast/rond de leerkracht Leraar geeft praktische suggesties hoe ouders hun kind kunnen stimuleren bij huiswerk – onderwijsondersteunend gedrag Doen: goede voorbeelden laten zien.

<u>Sessie</u>	<u>Toegankelijkheid regelingen/fondsen</u>
<i>Praktijk</i>	Drempel wegnemen door handreiking te doen richting ouder in armoede
<i>Knelpunten</i>	Overgangen VVE-PO-VO Overzicht van kind-regelingen mist, bijv. mooi meegenomen Sommige ouders weten de regelingen niet te vinden: <ul style="list-style-type: none"> - Wegens capaciteit - Wegens schaamte Hoe voorkom je misbruik van regelingen/fondsen Veel verschillen tussen gemeenten -> veel onduidelijkheid De armoedeval: iets meer verdienen, meteen geen fondsen/toeslagen meer beschikbaar Kloof thuiscultuur<-> milieu/cultuur kind/jongere. Hoe overbruggen qua identiteit. Je overstijgt als kind je thuismilieu waardoor je niet meer levelt met ouders

	Inspanningsverplichting ouders versus toekomstperspectief ouders met schulden.
<i>Succesfactoren</i>	Brugfunctie tussen school en ouders – verwijzing van ouders naar regelingen Ouders (onder begeleiding) ondersteunen, zodat ouders kinderen kunnen ondersteunen bij hun huiswerk Voorstel gesprekken met de ouders, handreiking richting ouders (over brugfunctionaris) Ouderbetrokkenheid: interviews VO specifiek: armoede <ul style="list-style-type: none"> - Waar loopt kind tegenaan - Waar loopt ouder tegenaan - Waar loop ik tegenaan Werkgroep ouderbetrokkenheid pakt aanbevelingen op Casusmatig benaderen van zorgcasus (kind centraal) Ambitiegesprek mentor (vo) ->meereizende teams -> vertrouwensband & kennis van het gezin.
<i>Werkwijzen</i>	Aanwezig zijn voor ouders De brugfunctie tussen leeromgeving en ouder Het bieden van laagdrempelige handreiking Het gesprek met <u>alle</u> ouders aangaan en casusmatige benadering mogelijk maken Toegankelijkheid van regelingen/fondsen hiermee mogelijk maken Aandachtspunten: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wegnemen van de ambtelijke molen</i> - <i>Vertrouwen winnen van de ouder</i> - <i>Goede overdracht van sociale dossier (met o.a. info over situatiearmoede) van vve t/m vo.</i>
<u>Sessie</u>	<u>Armoede in de klas (verjaardag, ontbijt, kleding)</u>
<i>Praktijk</i>	Ouders willen elkaar overtreffen, lat wordt steeds hoger gelegd Overcompensatie bij traktaties – een zak vol met snoep
<i>Knelpunten</i>	Schaamte en overcompensatie door juist wel dure spullen te laten dragen Schaamte -> vermijdingsgedrag Korte termijn beslissingen: soms juist wel dure kleren voor de kinderen kopen, maar niet de huur betalen Alles ervoor doen om erbij te horen ten koste van noodzakelijke prioriteiten Signalenkaart gebruiken en/of voorlichting voor leerkrachten weten ze dat wel? Leerkracht heeft al veel taken, is armoedesignalering te veel? Armoede bij kinderen is nog steeds niet altijd zichtbaar, wordt niet altijd herkend door professional
<i>Succesfactoren</i>	Gesprekken in de groep: ‘pietje’ kan er niets aan doen dat er thuis weinig geld is. Weg kunnen vinden naar voorzieningen Problemen bespreekbaar maken, taboe doorbreken Schoolfruit: er is altijd iets te eten en het is normaal dat je pakt. Initiatief van leerkracht is mogelijk, geen veroordeling. Vertrouwensband is belangrijk Rekening houden met elkaar, begrip voor de situatie Inzet van ervaringsdeskundigen om het bespreekbaar te maken Huisbezoeken als een kind op school komt Surprisefeestmaand, creatief zijn, recyclen Kledingweggeefbeurs, kledingbanken Stichting Jarige Job
<i>Werkwijzen</i>	Elke school een contactpersoon (brugfunctionaris) of leerkracht met een taak ‘armoedesignalering’ Ervaringsdeskundige ernaast zetten, samen signaleren en opmerkingen bespreken, uitwisseling van kennis & ervaring door brugfunctionaris en ervaringsdeskundige

Armoede niet problematiseren, dus niet bij schoolmaatschappelijk werk
Regelmatig evalueren met leerkracht, ouder, ervaringsdeskundige en kind: wat hebben we behaald, wat kan beter, wat is er nog nodig, wat kunnen we nog doen

<u>Sessie</u>	<u>Schoolkosten en ouderbijdrage (computer, fiets, schoolreis)</u>
<i>Praktijk</i>	Niet beschikbaar zijn van fietsen VOS-brief is dekkend voor ouderbijdrage
<i>Knelpunten</i>	Gemeente heeft niet de hele doelgroep in beeld (bijvoorbeeld: werkende armen) Administratieve last (voor aanvragen) verplaatsen van ouders naar scholen of gemeente Mag je ouders vragen of ze een stadspas krijgen of subsidie uit armoedebudget? Te veel aandacht voor kinderen in achterstandswijken waar veel geregeld is, waardoor te weinig aandacht is voor arme kinderen op rijkere scholen Hoe krijg je zicht als mensen zich niet zelf melden? In behandeling nemen van aanvragen duurt heel lang St. Leergeld elk jaar aanvragen Voorlichting ontbreekt vaak Elke gemeente vindt opnieuw het wiel uit. Verschillen tussen gemeenten over waar kinderen recht op hebben. Taalbarrière bij voorlichting Laptop voor groep 8, niets voor middenbouw of onderbouw.
<i>Succesfactoren</i>	Gemeente biedt vergoedingen voor schoolkosten en ouderbijdrage Doorgaande lijn van vve t/m vo St. Leergeld Bespreekbaar maken
<i>Werkwijzen</i>	Collectieve financiering van verschillende huidige bijdrages, zodat ouders geen aanvraag voor vergoeding meer hoeven te doen. Gedurende het schooljaar vragenscholen dan geen bijdrages meer. Scholen, gemeente en Rijk werken uit hoe financiering georganiseerd kan worden. (mogelijk pilot bij gemeente Appingedam)
<u>Sessie</u>	<u>Buitenschoolse activiteiten (ondersteunend, verrijkend)</u>
<i>Praktijk</i>	Vaak mogelijk door fondsen Participatiefonds als ondersteuning Sjors sportief (gratis sportlessen, culturele activiteiten) voor iedereen B-slim activiteiten WIJ-team huiskamer
<i>Knelpunten</i>	Ouders vinden het niet belangrijk Ouders hebben niet de energie om het aan te vragen Inkomen – tijd – mogelijkheden Afhankelijk zijn, niet mobiel zijn, taalachterstand Weinig informatie en/of voorlichting over mogelijkheden vanuit school Fondsen zijn een pleister op de wond; zelfvoorzienend zijn van ouders is de uiteindelijke oplossing Een vangnetorganisatie kan nooit een permanente oplossing geven Niet alle ouders/kinderen kennen de mogelijkheden
<i>Succesfactoren</i>	Per situatie bekijken, op de mens/gezin afstemmen Stadspas BSO+ Vriendjes/vriendinnetjes die ook gebruik maken van Ouders die elkaar informeren over mogelijkheden.

